
Krátké představení některých kurzů

Krátké představení některých kurzů, realizovaných v rámci studia Pravoslavné teologie na HTF UK

Pravoslavná spiritualita

Podle orthodoxní křesťanské tradice člověk nebyl stvořen ve stavu realizované duchovní dokonalosti, ale pouze ve stavu dokonalosti potencionální. Dokonalost se zde rovná sjednocení s Bohem, zbožštění - theósi. Někteří Otcové rozlišují mezi stvořením člověka podle obrazu Božího a podle Boží podoby (srv. Gn 1, 26), jindy se rozlišuje obraz Boží v člověku jakoby v zárodečné podobě a plně uskutečněný. Dosažení podoby s Bohem a plná realizace Božího obrazu v nás se opět rovnají dosažení theóse. Navíc je podle orthodoxní antropologie člověk plně člověkem a lidskou osobou pouze potencionálně, stává se plně člověkem a osobou právě při zbožštění.

Duchovní výstup pozůstává ze tří částí - očištění, osvícení nús a zbožštění. Adam byl po svém stvoření ve stavu osvícení nús, měl krásnou zářivou podobu, neboť byl oděn do Boží nestvořené milosti a byl postaven na cestu vedoucí k plnému sjednocení se svým Tvůrcem - k theósi. Adam ale padl, ztratil zářivou podobu, jeho nús se zatemnil, takže od té doby již neviděl věci jasně, tak jak skutečně jsou, ve správné perspektivě, což se stalo zdrojem bezpočtu omylů, utrpení a pokřiveného vidění reality. Změnil se jeho vztah k Bohu, mezi Bohem a člověkem vzniká propast, která byla z lidské strany nepřekročitelná. Člověk se začíná před Bohem schovávat, není schopen unést přímé společenství s Bohem. Změnil se i vztah živočišné říše k člověku, druhy ke svému pánu. Jako následek hříchu přichází smrt, tlení, otroctví ďáblu. Prošly dlouhé věky, kdy Bůh lidstvo vedl a vychovával, až se naplnil čas a synergie (spolupůsobení) mezi milostí Boží a lidskou svobodnou vůlí přinesla své ovoce v té ženě, která se stala schopnou stát se matkou Boha. Dochází ke Vtělení, kdy Logos - druhá osoba Nejsv. Trojice - vhypostasovala lidskou přirozenost, kdy došlo ke zbožštění, a tím i uzdravení a spasení lidské přirozenosti. Propast mezi Bohem a člověkem byla v osobě Bohočlověka překlenuta, a tím se otevřela cesta pro všechny, kteří chtějí být uzdravení a spasení, aby tohoto uzdravení a spásy mohli dosáhnout skrze Krista v jeho těle - svaté Církví.

Jako stál Adam před úkolem spolupracovat s milostí Boží až k dosažení jednoty s Bohem - theóse, tak i křesťan, kterému se dostává ve křtu plnosti milosti Ducha Svatého, musí ještě projít namáhavým, někdy dlouhodobým a bolestným procesem osvojení si této milosti, procesem získávání Ducha Svatého. V tom je smysl křesťanského života, protože v jeho průběhu, pokud je veden správným způsobem, dochází k osvícení nús a může a měl by se završit ve zbožštění již v tomto životě. I když k tomu nedojde, je důležité se snažit podle svých sil a možností postupovat na cestě vedoucí k tomuto vznešenému cíli.

Pravoslavná spiritualita přes svoji velkou náročnost a asketismus je hluboce pozitivní, kde je správně žita, přivádí k duchovnímu uzdravení, k čistotě srdce a otevírá cestu k duchovní dokonalosti, k osvícení nús a ke zbožštění. Spiritualita je žitá dogmatika, proto je kladen velký důraz na vyznávání orthodoxní křesťanské víry ve vší čistotě a v plné integritě. Zdůrazňuje se též církevnost, hesychastická spiritualita je žita v rámci Kristova tajemného těla - Církvě.

Zájem o pravoslavnou spiritualitu i větší dostupnost klasických děl hesychastické duchovnosti jsou jistě velmi potěšitelné, nicméně skrývají i nemalé nebezpečí. Cesta k duchovní dokonalosti je neobyčejně náročná, vyžaduje celého člověka a musí probíhat podle určitých pravidel, aby mohla přivést k té či oné míře úspěchu. Pro dnešní vykořeněné, nezakotvené,

někdy povrchní lidi, kteří nemají v oblíbě vytrvalost, trpělivost, odpovědnost a věrnost a hledají rychlé výsledky svých duchovních snah, mohou získané informace, pokud nejsou používány ve správném duchovním kontextu řádným způsobem a pokud možno pod dobrým duchovním vedením, posloužit spíše ke škodě.
G.J.V.

Keltské křesťanství

V současné době roste zájem o keltské křesťanství v západní Evropě i ve Spojených státech. Nejrůznější problémy dnešní doby přirozeně nutí přemýšlivé a citlivé lidi, aby se zamýšleli nad tím, co bylo učiněno v dějinách nesprávně a proč západní civilizace musí čelit nejrůznějším problémům, včetně duchovních. Jak napsal Elie Wiesel: "Nikdy lidstvo nepoznalo takovou úzkost, takovou ošklivost. Nikdy nepociťovalo takové znechucení zprávami, ani podobnou hrůzu z prázdných slibů. Tělo se prochází po Měsíci, duše se plazí po zemi. Kdysi tomu bylo obráceně." Tato hluboká nostalgie po ucelené perspektivě, celistvém obnoveném pohledu a přístupu ke světu duchovnímu i materiálnímu - ne vždy plně chápaná a domyšlená - nachází pramen čisté vody v keltském křesťanství, ve světeckých osobnostech, v poezii keltských mnichů. Zde hledající duše nachází onu ucelenou obnovenou perspektivu, celostný pohled na skutečnost. Toto utěšené poznání ale není vždy provázeno vědomým nahlédnutím, že za touto obnovenou perspektivou leží dlouhodobý náročný, a nejednou i bolestný duchovní zápas, který připravuje půdu, aby Boží milost mohla vykonat vnitřní proměnu, aby tak byl člověk schopen pohlížet na realitu uceleně.

Irsko a další oblasti obydlené Kelty byly v prvním tisíciletí křesťanské éry pokryty množstvím chrámů a monastýrů. Keltští biskupové a kněží vedli své stádece k duchovní dokonalosti - ke svatosti. Samozřejmě ne všichni jí dosáhli, ale bylo jich překvapivě mnoho - ne nadarmo se Irsku říkalo *Insula Sanctorum* - ostrov svatých. Anamcharové a periglourové pomáhali léčit vnitřní rány svých duchovních dětí, dávali jim sílu a odvahu do dalšího duchovního zápasu. Na starobylých keltských svatých místech, ať už v Irsku, Walesu, Skotsku nebo jinde, jakoby ještě spočíval odlesk onoho *caeleste lumen*, jež zářilo z tváří řady keltských mnichů, kteří daleko pokročili v duchovním životě a dosáhli theóse - zbožštění. Keltské duhovenstvo se zasloužilo o pokojné a požehnané rozšíření křesťanství, nedocenitelný je i jejich vklad do duchovního i intelektuálního obrození na evropském kontinentě. Skoro by se dalo říci, že to bylo příliš krásné, aby to tak mohlo zůstat napořád.

V keltském světě existovaly určité zvyklosti, které byly buď zastaralé - jako v případě výpočtu svátku Paschy nebo nesprávné - jako případy, kdy docházelo k biskupské konsekraci pouze jedním biskupem nebo - ke křtu jedním ponořením. Jistě otázka kanonického slavení svátku Paschy byla velmi důležitá. 1. všeobecný sněm v Nikáji svým horosem jasně stanovil pravidla, kdy má být tento svátek slaven, s přísným postihem pro narušitele. V teorii byla tato problematika vyřešena, ale v praxi trvalo celá století, než se skutečně sjednotila praxe vypočítávání Paschy v celé Církvi na Východě i na Západě.

Keltští biskupové neznali učení o universální jurisdikci římského biskupa a chovali se stejně, jako by se chovali pravoslavní hierarchové autokefálních místních církví. Proto je pobouřilo chování arcibiskupa Augustina, který při jejich příchodu nepovstal, aby je přivítal. Kdyby s nimi představitelé Říma vždy jednali v duchu biskupa Egberta - který přiměl mnichy na loně, aby přijali kanonickou paschálii s láskou a pokorou - a nečastovali je epitety jako schizmatik a heretik - dá se předpokládat, že by v případě výpočtu svátku Paschy a v některých jiných instancích, kdy změna byla potřebná - netrvalo jedno, dvě nebo dokonce tři století, než se přizpůsobili. Zánik osobitého květu na stvolu Církve - keltského křesťanství - je jednou z největších tragédií církevních dějin. Duch Svatý, který působil v místních keltských církvích - které byly až na některé odlišné zvyklosti zcela orthodoxní - dal vykvést tomuto překrásnému květu, jehož podobu formovaly též všechny nejlepší a nejkrásnější specifické vlastnosti a obdarování keltských národů.

V průběhu laténského období (asi 500 př. Kr. - až přelom starého a nového letopočtu) se Keltové usídlili téměř po celém evropském kontinentu. Nové keltské kmeny - zvláště Bójové - přicházejí i do Čech a postupně se slučují s domácím keltským obyvatelstvem. Po Bójích obdržely Čechy i svoje jméno *Boiohemum* - latinsky Bohemia. Čechy byly pro Kelty velmi významné. Hradiště Závist u Prahy bylo odedávna důležitým mocenským i duchovním střediskem ve střední Evropě. Keltové u nás nezanechali pouze hmotné památky, nacházené při archeologických vykopávkách a názvy, které jsou keltského původu - jako Labe, Jizera, Kotýz a Týn, ale pravděpodobně též část genetického fondu

dnešního českého národa. V posledních třech stoletích před Kristem keltské země postupně dobývali a obsazovali Římané. Římské expanzi unikla pouze část Skotska a Irsko. V 5. století po Kristu začíná anglosaský zábor Británie. Keltové byli vytlačeni do okrajových oblastí Velké Británie, založili své emigrantské kolonie v Bretani a ve španělské Galicii, žili samozřejmě dále i v Irsku.

Je jedním z pozoruhodných jevů historie, že z těchto okrajových oblastí přibližně od konce 6. století se v hojném počtu vypravují keltští peregriini na svou pouť na evropský kontinent a jejich působení napomohlo duchovnímu i kulturnímu obrození západní Evropy. Je možné, že jejich působení zasáhlo i naše území - pokud tomu tak skutečně bylo, kruh se uzavřel - vrátili se na území, kde Keltové po dlouhá staletí sídlili.

G.J.V.

Pravoslavná dogmatika

„Bůh byl vždy i je i bude, či lépe je vždy. Neboť slova „byl“ a „bude“ značí části našeho času a přirozenosti plynoucí; On pak jest vždy jsoucí, tak sám se nazývá, když k Mojžíšovi na hoře mluví (Ex 3, 14.) Neboť vše v sobě zahrnující, má bytí (?? ?????) bez počátku ? bez konce, je podstaty nekonečné, neomezené jako to moře, veškerý pojem, čas i přirozenost přesahující; jedinou myslí lze jej nastínit, a to velmi temně a skromně, nikoli z toho, co je o sobě, ale jen z toho, co je okolo něj, když se představa k představě přidružuje k jednomu poněkud pravdivému obrazu, který však před pojetím odejde, před uchopením myslí se rozprchne; tolik pouze osvěcuje vyšší část duše, a sice jenom nepravosti očistěnou, jako zrak náš osvěcen bývá náhlým bleskem. Tuším, že pro to, aby tím, co jest pochopitelné, nás k sobě táhl (neboť co veskrze nepochopitelné jest, nevzbuzuje žádné ani naděje ani touhy); co však pochopitelné, tím aby podivení vzbudil, podivením pak tím větší touhu, touhou pak očistění, očistěním pak bohopodobnost (?????????), a když bychom takovými byli, pak aby jako s vlastními obcoval – na veliké slovo se tu odvažují – aby Bůh s bohy se sjednotil a poznán byl, a snad tak, jako sám již poznal poznávající jej. Nekonečný tedy je Bůh a nevyzpytatelný, a toto jediné je na něm k pochopení – nekonečnost...“

Řehoř Nazianský (Teolog) + 389, z Řeči 38,7 na Theofanii

Na Ústavu východního křesťanství již od jeho založení probíhá výuka pravoslavné dogmatiky v předmětech Úvod do pravoslavné dogmatiky I.+II. a Pravoslavná dogmatika III.-IV.

Úvod do pravoslavné dogmatiky se zaměřuje na objasnění pravoslavného chápání tří klíčových pojmů: pravoslaví – dogma – teologie. Dále se zabývá úkolem, metodou a rozdělením dogmatiky, prameny dogmatiky, vztahem dogmatu a bohoslužby, dogmatu a duchovního života.

Úvod do pravoslavné dogmatiky II navazuje na Úvod do pravoslavné dogmatiky I a hlavní důraz výkladu je kladen na získání základního přehledu o všeobecných sněmech (ekumenických koncilech).

Pravoslavná dogmatika I. se věnuje pravoslavnému učení o Trojici – Triadologii. Prochází dějiny konstituce trojičních věroučných formulací od novozákonní doby do 2. ekumenického koncilu i pozdější reflexe v souvislosti se sporem o Filioque. Dále systematicky vykládá jednotlivé věroučné formulace a vysvětluje klíčové pojmy.

Pravoslavná dogmatika II. se věnuje pravoslavnému učení o spáse – soteriologii. Výklady vycházejí z pravoslavného učení o stvoření a pravoslavné antropologie a vysvětlují zásadní odlišnost pravoslavného učení o prvotním hříchu a spáse od ostatních denominací.

Pravoslavná dogmatika III. se věnuje pravoslavné christologii. Prochází dějiny konstituce christologických věroučných formulací od novozákonní doby do 7. ekumenického koncilu s přihlédnutím k pozdějším anathematům ze Synodiku, která mají christologický význam. Systematicky vykládá jednotlivé věroučné formulace a vysvětluje klíčové pojmy. Pravoslavná dogmatika IV. v první části shrnuje pravoslavnou christologii a dokončuje systematický výklad christologických věroučných formulací. Dále pak pokračuje výkladem pravoslavné eklesiologie. Student tak získá znalosti a pochopení pojmů a formulací, které jsou věroučně určující pro christologické dogma a získá základní znalosti a orientaci v pravoslavné eklesiologii.

Do magisterského studia je zařazen dogmatický seminář, kde se klíčová témata prohlubují a je probrána eschatologie.

Doporučená literatura, která je studentům k dispozici v knihovně převážně v Cyrilometodějském fondu:

- ALEŠ, Pavel. Cirkevné dejiny II.: kresťanská cirkev v období všeobecných snemov. 2., doplnené vydanie. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta UPJŠ v Prešove, 1995. [1], 242 s.: mapy. ISBN 80-7097-316-1.
- BELEJKANIČ, Imrich. Pravoslávne dogmatické bohoslovie I. 1. vydanie. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU, 1995. 220 s. ISBN: 80-7097-314-5.
- BELEJKANIČ, Imrich. Pravoslávne dogmatické bohoslovie II. 1. vydanie. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU, 1996. 222 s. ISBN 80-7097-341-2.
- BOBRINSKOY, Boris. The Mystery of the Trinity: Trinitarian Experience and Vision in the Biblical and Patristic Tradition. Crestwood, Ny: St. Vladimir's Seminary Press, 1999. ISBN 0-88141-182-5.
- BOBRINSKOY, Boris. Tajna presvjatoj Troicy: kurs dogmaticeskogo bogoslovija. 2. ispravlennoje izdaniye. Moskva: Izdatel'stvo PSTGY, 2015. ISBN 978-5-7429-0974-3.
- MEYENDORFF, John. Christ in Eastern Christian Thought. Crestwood: St. Vladimir's Seminary Press, 1975. ISBN 978-0-88141-867-5.
- MEYENDORFF, John. Byzantine Theology: Historical trends and doctrinal themes. Reprinted from the revised second edition of 1983. New York: Fordham University Press, 1983. ISBN 0-8232-0967-9.
- R?MANID?S, I?ann?s S. Frankové, Římané, feudalismus a nauka. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2017. Pro Oriente. ISBN 978-80-7465-285-1.
- ROMANIDES, John S. Patristic Theology. Thessaloniki: Uncut Mountain Press, 2008. ISBN 978-960-86778-8-3.
- FLOROVSKY, Georgij. Pohled na stvoření v patristickém myšlení, in: Orthodox revue, roč. (1999), č. 3, s. 96-123. ISSN 1212-1592.
- MEYENDORFF, John. Nový život v Kristu: spása v pravoslavné theologii. Orthodox revue, roč. 2001, č. 4-5, s. 185-202. ISSN 1212-1592.

- STĂNILOAE, Dumitru a Ioan IONIȚĂ. The Experience of God: Orthodox Dogmatic Theology. Vol. 1, Revelation and Knowledge of the Triune God. Brookline, Mass.: Holy Cross Orthodox Press, [1994]. ISBN 0-917651-70-7.
- STĂNILOAE, Dumitru a Ioan IONIȚĂ. The Experience of God: Orthodox Dogmatic Theology. Vol. 2, The World : Creation and Deification. Brookline, Mass.: Holy Cross Orthodox Press, [2000]. ISBN 1-885652-41-0.
- STĂNILOAE, Dumitru a Ioan IONIȚĂ. The Experience of God: Orthodox Dogmatic Theology. Vol. 3, The Person of Jesus Christ as God and Savior. Brookline, Massachusetts: Holy Cross Orthodox Press, [2011]. ISBN 978-1-935317-18-0.
- STĂNILOAE, Dumitru a Ioan IONIȚĂ. The Experience of God: Orthodox Dogmatic Theology. Vol. 4, The Church : Communion in the Holy Spirit. Brookline, Massachusetts: Holy Cross Orthodox Press, [2012]. ISBN 978-1-935317-26-5.
- STĂNILOAE, Dumitru, Ioan IONIȚĂ a Robert BARRINGER. The Experience of God: Orthodox Dogmatic Theology. Vol. 5, The Sanctifying Mysteries. Brookline, Massachusetts: Holy Cross Orthodox Press, [2012]. ISBN 978-1-935317-29-6.
- STĂNILOAE, Dumitru a Ioan IONIȚĂ. The Experience of God: Orthodox Dogmatic Theology. Vol. 6, The Fulfillment of Creation. Brookline, Massachusetts: Holy Cross Orthodox Press, [2013]. ISBN 978-1-935317-34-0.
- VLACHOS, Hierotheos. John ROMANIDES a Effie MAVROMICHALI. Empirical Dogmatics of the Orthodox Catholic Church: According to the Spoken Teaching of Father John Romanides. Levadia: Birth of the Theotokos Monastery, 2013, 2. sv. 456 s. ISBN 978-960-7070-81-4.
- WARE, Kallistos. Cestou ortodoxie. Praha: Sif, 1996. 171 s. ISBN 80-901571-6-5.
- YANNARAS, Christos. Elements of Faith: An Introduction to Orthodox theology. Edinburgh: T&T Clark, 2006. ISBN 0-567-29190-1.
- ZIZIOULAS, Jean a Douglas H. KNIGHT. Lectures in Christian Dogmatics. London: T & T Clark, 2008. ISBN 978-0-567-03314-7.

Publikace:

Božská liturgie našeho svatého otce Basila Velikého

V říjnu 2018 vyšel na HTF UK nový český pracovní překlad liturgie sv. Basila Velikého, který navázal na překlad liturgie sv. Jana Zlatoústého, jenž byl vydán před deseti lety. Překladatelé se soustředili na překlad tichých kněžských modliteb, které přeložili nově, bez vazby na starší české překladatelské pokusy a snažili se zohlednit současný originální revidovaný/kritický text a také známé překladatelské nepřesnosti.

Doktrinní prameny raného křesťanství

Při práci na grantovém záměru GAČR byla na Ústavu východního křesťanství HTF UK připravena k vydání kniha Doktrinní prameny raného křesťanství.

Publikace přináší dvojazyčné komentované vydání základních věroučných textů raného křesťanství. Jádrem publikace je vydání a překlad základních věroučných textů prvních sedmi ekumenických koncilů, které považuje pravoslavná církev za kritérium ortodoxie a většina křesťanských denominací za věroučně konstituující. Text obsahuje 4 okruhy textů:

a) dva důležité sněmy přednikaiského období:

Apoštolský sněm (Sk 15)

Sněm v Antiochii z r. 268 o Pavlovi ze Samosaty

b) vybrané dokumenty sedmi ekumenických koncilů a další vybrané texty, které uvedou čtenáře do kontextu dobové problematiky.

c) Západní koncily zabývající se teologií milosti:

d) Důležité prameny byzantského křesťanství.

„Stručně řečeno, zachováváme bez novot všechny tradice tajemně nám předané psaně i nepsaně. Z nichž jedna je i mališské zobrazování na ikonách, aby líčení evangelního hlásání bylo ve shodě s vírou, že vtělení Boha Logu je pravdivé a nikoliv <vyplodem> fantazie, a abychom <z jejich> používání měli podobný užitek... Takto jdeme jakoby královskou cestou, následujeme Bohem nadchnuté učení svatých otců našich a tradici všeobecné církve, o které poznáváme, že je Duchu Svatého, jenž v ní přebývá a vymezujeme s veškerou přesností a péčí: podobně zobrazení ctěného a životodárného kříže mají být ctěny úctyhodné a svaté ikony, které jsou <malované> barvami i <vytvořené jako mozaiky> z kamínků i jiného vhodného materiálu ve svatých božích chrámech, na posvátných náčiních a oděvech, zdech a deskách, v domech a u cest. A to jak ikona Pána a Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista, a přečistě vládkyně naší svaté Bohorodičky, tak i ctěných andělů a všech svatých a ctihodných lidí. Neboť jak často se budou <lidé> dívat na zobrazení na ikonách, tak hledíce na ně bude se v nich vyvolávat vzpomínka na vzory a touha po nich a vzdávání jim holdu a uctivého klanění. Nikoliv však pravé úcty, která podle naší víry náleží pouze boží přirozenosti, nýbrž způsobem < kterým se klaníme > životodárnému kříži, svatým evangeliím a jiným posvátným předmětům a vzdáváme jim úctu přinášením kadidla a svíček, jak se stalo zbožným zvykem u starších. Neboť „úcta vzdávaná obrazu, přechází na vzor“ a kdo se klaní ikoně, klaní se hypostasi v ní vepsané. Neboť tak se utvrzuje učení svatých otců našich, a tedy tradice všeobecné církve, která přijala od hranic do hranic <země> evangelium. Tak následujeme v Kristu hovořícího Pavla, celý božský apoštolský sbor a svatost otců, utvrzující tradici, kterou jsme přijali...“

P.M.

Ikongrafie a úvod do církevního umění křesťanského Východu

Rozmanitost témat a syžetů týkajících se ikony je nevyčerpatelná, od všezahrnující teze „vše je ikonou, vše je ikonické“ až k vytříbené koncepci ikony-obrazu z pohledu sémantiky osobnosti. Malíři ikon vyjadřovali skrze ikonografii ty nejzávažnější teologické myšlenky: vztah obrazu a Předobrazu, vtělení Syna Božího, proměnění kosmu, zbožštění člověka aj. Ne náhodou proto je ikona označována za vnitřní zření v barvách, teologii v barvách, modlitbu v barvách či teologii krásy.

Ikonomalba vychází především z křesťanského učení o Božím vtělení, ústřední události křesťanství. Umění ikonomalby je ukotveno právě v tomto přesvědčení, nikoli však pouze svojí tematikou, nýbrž také technikou, již není možné zaměnit za žádnou jinou. Ikonomalba usiluje o vyjádření tohoto tajemství, se kterým je spjata veliké duchovní dojetí, které dodnes z umění ikonomalby vychází. Předmět seznamuje z historickými, teologickými a filosofickými aspekty ikonografie a východního křesťanského umění. V kurzu je probírána historie vzniku křesťanského obrazu a specifika raného křesťanského a církevního umění v epoše sv. Konstantina Velikého. Pohled na ikonu jako na „bohosloví v barvách“ umožní lépe porozumět a uchopit některé problémy křesťanské antropologie, např. realitu osoby, ale i otázky ryze dogmatické, jako například vztah přirozenosti a osoby.

Zvláštní pozornost je věnována ikonoborectví jako „herezi všech herezí“, jako přehmatu racionality a alternativního, symetrického myšlení na úkor myšlení antinomického, vlastního pravoslavné epistemologii.
M.L.

Ruské náboženské a filosofické myšlení XIX. a XX. století

Rozkvět ruského nábožensko-filosofického myšlení na začátku XX. století přináší – nebo spíše a přesněji – „rozpomíná se“ na křesťanské vnímání a pohled na člověka jako na osobu, kterou si můžeme představit jen ve vztahu k ostatním a k celé skutečnosti. Proto v ruském myšlení hrála hlavní úlohu antropologie, která v plném slova smyslu je kristologická.

V první polovině XIX. století vznikají v ruské filosofii také dva proudy, jejichž představitelé se obvykle nazývají „slavjanofilové“ a „západníci“. Ranní slavjanofilové vystupují proti příklonu k racionalismu a zdůrazňují mystické filosofické kořeny a intuitivní, hlubinné a iracionální pochopení pravdy. Naopak, stoupenci Západu zastávali názor, že Rusko je součástí Evropy a přitom se orientovali na pokrok, osvětu, vědu a techniku.

K základním rysům ruského „způsobu filosofování“ patří především odvěké usilování o postizení smyslu ruských dějin, kritický postoj k západní filosofické tradici, blízkost k publicistice, akcentování sepjetí filosofie a náboženství ale také „bezděčné mytologizování“, které našlo svůj odraz v ruské sofiologii.

Zvláštním tématem ruské náboženské filosofie XX. století je rozvinutí ontologické teorie jména v pracích předních myslitelů o. P. Florenského, o. S. Bulgakova, V. Erna a A. Loseva, kteří nahlíželi na jméno a slovo jako na univerzální základ bytí a usilovali o překonání pro evropskou filosofii tradičního vymezování a oddělování podstaty a jevu, bytí a vědomí, myšlení a jazyka, ontologie a gnoseologie.

M.L.

Pastorální psychologie

V našem kurzu pastorální psychologie analyzujeme souvislosti mezi psychologíí a náboženstvím a také se zabýváme nalézáním společného základu mezi náboženskou praxí a medicinou. Podrobněji se věnujeme otázkám pravoslavné psychoterapie a vztahu mezi tělem, duší a duchem a to současně v perspektivě historické a filosoficko-teologické a nakonec i s přihlédnutím k možnostem klinické aplikace pravoslavné psychoterapie.

Zvláštní pozornost věnujeme také rozboru metodologických východisek základních psychoterapeutických směrů s přihlédnutím k daným limitům vědecké psychologie (např. selektivita, tendence k redukování, scientismus apod.) a současným pokusům překonávání těchto „akademických omezení“ v křesťanské věrouce.

M.L.

